

A gazdagság még nem boldogság Andrásfalvy Bertalan a győri Asztali beszélgetéseken

„A magyar társadalom szorong. Összetévesztjük a kényelmet a biztonsággal, a gazdagságot a boldogsággal” - vélekedett Andrásfalvy Bertalan, aki Győrött az Asztali beszélgetések sorozatának vendége volt. A jeles néprajztudóst – többek között – elfelejtett értékeinkről kérdeztük.

– Megtépázott múlt, beteg szívek. Valami hiányzik! Kezdjük azzal a harmincas évekből ideidézett kérdéssel, hogy mi vagy milyen ma a magyar?

Kétfelé kell választani a kérdést: milyen a magyar emberek és milyen a magyar kultúra állapota? A kettő egyébként összefügg. Az előbbi éppen a kultúra, a közösség hiányosságai miatt szorongó és beteges. A szorongó embert pedig jobban megtámadja a baj, befolyásolható, felhasználható a hatalom kénye-kedve szerint. Önzővé váltunk, és nem érezzük annak a gyönyörűségét, lelket vigasztaló, testet erősítő erejét, hogy közösség vagyunk, hogy egymásra számíthatunk. A szorongást, a magányt nem lehet gyógyszerekkel feloldani, megszüntetni a kultúra feladata. Ehhez önismeret szükséges, ami manapság szintén sántikál.

Életmentő káposzta

Hajdan, mikor az ember észrevette, hogy valami miatt beteg, gyenge, öntudatlanul is először azt kereste, hol tért el ősei gyakorlatától, akik éppen azért maradtak meg, mert minden szükségletüket kielégítették. A hiány nem mindjárt válik érzékelhetővé, nem azonnal jár bajjal. Ha nem iszunk vizet, rögtön érezzük a szomjúságot, de ha nem kapunk elég vitamint, akkor esetleg csak hónapok múltán jelentkezik a baj. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint amikor öt-hatszáz évvel ezelőtt a világ felfedezése megindult néhány út után a hajósok megbetegedtek. Orvosok keresték az okát, mígnem rájöttek, hogy a megváltozott étrend miatt gyengültek le, támadta meg őket a kór. A következő alkalommal már vitték magukkal az otthon megszokott mindennapi savanyú káposztát, tele C-vitaminnal. Semmi bajuk sem volt.

A lelki, szellemi, érzelmi szükségletek kielégítetlenségének következményei csak évek múltán jelentkeznek, és nem egy esetben – miként a tengerészeknél a káposztával – már nem lehet pótolni a hiányt. Ha annak idején nem jött létre a személyes kötődés, a családhoz, a

közösséghez, a szülőföldhöz való tartozás élménye, ha nincs kapaszkodó, nincs támasz, akkor évek múltán jelentkezik az elidegenedés, a magány érzése, a depresszió, egészen akár az öngyilkossági kísérletig. Nem véletlen, hogy beteg szívekben, önpusztításban a statisztikák élén járunk.

–Előadásában megemlítette, hogy a mai világban a legszabadabb önkifejezési forma, a játék fogalma is átértékelődött.

Igen. A néphagyomány – a mai szokásokkal ellentétben – nem ismeri a játékban a versengést, nincs győztes és legyőzött, bajnok vagy vesztes, nincs második, harmadik, utolsó helyezett, mint a mai játékokban, amelyekben az együttmozgás, az együttdobbantás, éneklés örömét felváltja a győzelem ígért öröme, a vágy a másik legyőzésére. A játékon ma versenyt értünk, nem az alkotás élményét, a büszkén átélt szerepet. Megjegyzem: a versengés osztja meg a társadalmat. Ma már minden játék a győzelemre megy ki: az olimpiai játékok, a labdarúgás, ének- és szépségversenyek vannak. A legegyszerűbb társasjáték, a „Ne nevedd korán”, amit nemrég unokámmal játszottam, is arról szól, ki az ügyesebb, szerencsésebb, erősebb, okosabb, erőszakosabb. A győztes öröme mellett mindig ott van a vesztes, a vesztesek bánata, szégyene. Ezt a kicsi gyermek, akinek igazságérzete van, nehezen viseli el. Sír, ha veszít. Neki van igaza. Így történt unokámmal is, nem akart többet olyat játszani.

A teljesebb öröm

Persze a győzelem öröménél van teljesebb öröm is. Az összetartozás, az együttlét, a barátság szavakkal nehezen kifejezhető élménye. Az együttmozgás, a zene, a tánc mélyebben ható gyönyörűsége. Mert hát milyen jó egymás kezét fogva énekelni, táncolni. Ez együttműködést követel és az egyik lelket irányítja a másik felé. Mindenki kivirágzik ettől az élménytől.

–□ Szóba kerültek a dispután a mesék is, amelyek miként a játék, sajátos metamorfózison mentek keresztül a legkisebb királyfi és a hétfejű sárkány küzdelmétől Tom és Jerry történetéig.

Létezik egy ősi, isteni kinyilatkoztatás. Meggyőződése, hogy ezt a mesékben rejtették el. Sőt még azt is hozzáteszem: a mese az első hittan óra, ahol a gyermek megtanulhatja, miért

kell jónak lenni. Persze azokból a hagyományos mesékből, amelyek arról szólnak, hogy „most te még kicsi vagy, gyenge, kiszolgáltatott, mint a harmadik, a legkisebb királyfi, vagy a kiskanász, vagy a Hamupepejke, de ha jószívű vagy és bátor, ha segítesz a bajbajutottakon, emberen, állaton, akkor azok is megsegítenek téged, és legyőzöd a hétfejű sárkányt, a gonosz óriást, a boszorkányt. Nem a másik embert, hanem a Gonoszt magát, és te leszel a király!” A gyermek ezt akarja hallani, nem egyszer, hanem sokszor, újra meg újra. Nem újdonságot, új viccet akar hallani, arra legyint. Inkább azt mondja: „Ezt meséld el, nagyapa!” És kijavít, ha tévedek. Nem szórakozásra vágyik, erősítést, biztatást, hitet vár. Még nagyobb szavakkal: életprogramot, eszméket. Bármennyire mókásak Tom és Jerry kalandjai, az ott látottak eljelentéktelenítik, bagatellizálják az erőszakot, a brutalitást. A gyermek hisz az igazságban, és ezért nem viseli el a méltatlan vereséget.

– **Az elmúlt években többször elhangzott az oktatáspolitikai szándék a néprajzi tanszékek megszüntetésére.**

Ez még a kisebbik baj. Sokkal nagyobb az, hogy csak egy énekóra van, hogy nincs szükség énektanárookra. Hogy lassan-lassan megszűnik a művészeti oktatás, megszűnnek a kisiskolák, hogy már kétezres lélekszámú falvak is lemondanak a felső tagozatról. Régen, Klebelsberg Kuno oktatási miniszter idejében a tanyasi iskolákban húsz gyereknek is volt tanítója, aki még tanítólakást is kapott...

– **Sőt kedves juttatásként még a szilvafát is megrázhatta.**

A szó hatalma

A néprajz helyzete? A néphagyománnyal kezdeném, amit nem szabad összekötni, mint ezt sokan teszik a falusi léttel. A tradíció a nép sok-sok évszázad alatt szerzett tapasztalatainak, ismereteinek összessége. Feltárulnak benne az ember alapvető szükségletei és a kielégítésüket célzó módszerek, eljárások, alkotások. Mi kutatjuk, leírjuk a szükségletek kielégítésére létrejött cselekményeket, eljárásokat, tennivalókat, amelyek nélkül nincs élet, amelyek hiánya, elégtelensége következtében szenvedtek sérüléseket az emberek régen, és amelyek nélkül ma is sérüléseket szenvedünk, nem élhetünk hozzánk méltó, teljes életet...

Vannak életünkben keserű és jóvátehetetlen, megváltoztathatatlan események. Halál, gyász, árvaság, csalódás, életre szóló sérülések. Nem lehet őket nem megtörténné tenni, elfelejteni, kitörölni. Akkor mit lehet velük tenni? Szépen megfogalmazni, kifejezni, elsíratni, másokkal megosztani. A szó hatalom és erő. Amit kimondok, amit nevén nevezek, afölött már úr vagyok.

Mennél jobban, mélyebben, találóbban nevezem, ismerem meg, ismertetem, adom tudtára másnak, adom tovább, mint a művész, aki szoborban fejezi ki, mint a költő, aki versben, mint a zenész, aki muzsikába szorítja azt, amit másképp kimondani nem tud és nem is lehet, annál inkább erőt veszek magamon, fájdalmamon, annál jobban megbékítem magam a világgal.

– Öröm volt hallani, mikor professzor úr úgy nyilatkozott: boldog ember.

Igen, mert olyan az életem, hogy semmiért sem kell szégyenkeznem. Egy szó kevés, de annyi panaszom sem lehet. Ha szétnézek magam körül, rengeteg meghasonlott, megbukott embert látok. Olyanokat, akik már saját magukat sem becsülik. Abban a sok-sok megpróbáltatásban, amiben részem volt, valami kegyelem folytán, ha méltatlanul is, de megtartott az Isten. Borzasztó látnom, hogy naponta tapasztaljuk meg a kegyelmet, mégis keressük a Mindenhatót. Boldog ember vagyok, és ma sem látom másként, mint azt korábban leírtam: „Ha visszatekintek életem közel hetven évére, megilletődöm és hálával telik meg a szívem. Kiváltságos boldog életet adott nekem. Megmentettél a háborúban, betegségekben, balesetekben, forradalomban, sortűzben. Megáldottál csodálatos édesanyával és apával, társsal és gyermekekkel, hivatással és feladatokkal. Ajándékként kaptam magyarságomat is. Körülnéztem nemegyszer, ki kapott ennél többet, mint én? Iszonyú sorsok, szenvedés, nyomorúság van körülöttem! Miért lehetnék én kiválasztottad? Mit tettem én? Resten és kényelmesen, langyosan és óvatosan éltem. Mivel kell még megfizetnem e sok kegyelmet? A végén kell fizetnem, és mennyit, hogy igazság legyen a földön? Talán mások érdeméből, áldozatából, imájából kaptam? Édesanyámért? Krisztus szenvedéséért? Akit látni, tapasztalni, óhajtani meg nem szűnök, bizonyosságért kiáltva! Hányszor szegte meg kenyeremet, és csak később döbbsentem rá, hogy csak Ő lehetett; mint az emmauszi tanítványok. Nem kaptam megszólítást, jelenést, hívást, életem mégis csak az Ő kegyelme volt csupán. Ingyen ajándéka.”

Forrás: Asztali beszélgetések

<http://asztali.lutheran.hu/megjelent-cikkek-rendezvenyeinkrol/andrasfalvy-bertalan-a-gyori-asztali>